

LENIN ÉS A VÖRÖS HADSEREG*

M. V. Frunze

Eltvársak! Úgy vélem, hogy a jelen gyűlésen nem szükséges annak a tételnek bizonyításával foglalkoznom, hogy a háború a politika folytatása. Az imperialista háború tapasztalata és méginkább a mi polgárháborúnk tapasztalata, a proletárforradalom korszakának tapasztalata a legszemléletesebb, a legmeggyőzőbb módon bizonyítják e tétel helyességét.

Amikor figyelmesen megnézzük Szovjetunióink helyzetét és más államok helyzetét, látjuk miként fonódik minden nappal szorosabbra és szorosabbra a politika területe a katonai tevékenység területével. Egyik átfolyik a másikba. A stratégia a szó szűkebb, katonai értelmében a politikai stratégia része.

Ezért nekünk azon kérdések tanulmányozásánál, melyek bennünket mint katonákat érdekelnek, benne kell élnünk a forradalmi proletárharc lényegét képező problémák összességében és — ebből következően — bele kell merülnünk mind a bel-, mind pedig a külpolitikai tevékenység egész területének tanulmányozásába. Itt, ezen a területen megtaláljuk a kulcsot sok, tisztán katonai természetű kérdéshez és megtaláljuk azokat az eszközöket, amelyek segítenek tájékozódni a mi szűkebb, speciális katonai tevékenységünkben.

Ebből a szempontból óriási jelentősége van számunkra a proletármozgalom általános stratégiájának és taktikájának, azaz azoknak a módszereknek és módoknak, amelyekkel a munkásosztály folytatja a harchoz való felkészülés munkáját, megkezdi a döntő csatát, megszerzi a hatalmat és végül, a győzelem után harcol osztályuralmának megőrzéséért és megerősítéséért.

A proletárharc stratégiája és taktikája az, elvtársak, amit mi teljes joggal nevezhetünk *leninizmusnak*.

A leninizmus a Marx és Engels által megalkotott tanítás megvalósítása és továbbfejlesztése. A leninizmus azonban a marxista teória saját

* Lenin halálának egyéves évfordulója alkalmából a Vörös Hadsereg Katonai Akadémiájának gyűlésén megtartott beszéd.

tos alkalmazása, nem a Marx és Engels által kidolgozott tanok pusztá ismétlése, hanem e tanok továbbfejlesztése; az osztályharc teóriájaként való kiszélesítésük és gazdagításuk. A leninizmus a munkásosztály stratégiája és taktikája, a munkásosztály harcának vezetéséről szóló tanítás, annak tudománya, hogy miként kell a munkásosztálynak tevékenykednie győzelmének biztosítására.

Ezért az általam már említett kapcsolat folytán, a katonai tevékenység területe és a politikai tevékenység területe között fennálló kapcsolat folytán, ama kapcsolat folytán, amely különösen szembevető a forradalmi proletárdiktatúra korszakában, amelyben élünk, fontos számonkíra, hogy egészen az alapokig, teljes mélységében megismerkedjünk a leninizmus lényegével — a proletárharc e „stratégiájával” és „taktikájával”.

A politikai stratégia a tömegek mozgása alapvető mozzanatainak figyelembevételén, a harcban álló osztályerők figyelembevételén alapul. Tanulmányozza az ezen erők között fennálló viszonyokat, súlyarányukat és végül figyelembe véve az idő és a tér tényezőit, megrajzolja a politikai harc megfelelő stratégiai tervének körvonalait.

Ahhoz, hogy mind tisztán politikai téren, mind pedig a katonai dolgokban jó stratégák legyünk, különleges, sajátos tulajdonságok szükségesek. Ezek közül a legfontosabb az úgynevezett intuíció, az a képesség, hogy a bennünket körülvevő jelenségek teljes bonyolultságában gyorsan tájékozódjunk, kiválasszuk a legalapvetőbbet és ennek az alapvetőnek figyelembevételével rajzoljuk meg a harcnak és a munkának meghatározott terveit.

Íme, ezzel a tulajdonsággal, az intuíciónak ezzel a képességével a legmagasabb fokon volt megáldva a mi elhunyt vezérünk, Lenin elvtárs!

Ha kezünkbe vesszük műveit — és én ma, egyik könyvet a másik után, átlapoztam munkáinak valamennyi kötetét, megállva főként azoknál a cikkeknél, amelyek valamilyen kapcsolatban állottak a Vörös Hadsereggel és a hadüggyel —, hacsak futólag is átnézzük beszédeit, cikkeit, leveleit stb., akkor újra és újra meglep bennünket az intuíciónak az az óriási ereje, az a dolgok leglényegéig való mélyrehatolás, ami Lenin elvtársat egész forradalmi tevékenységének folyamán jellemezte. A legritkább kivételtől eltekintve mondhatjuk, hogy az eljövendő eseményekről szóló értékelései és jóváindulései szinte valószínűtlen mélységűekkel és előrelátásokkal tündek ki.

Mi győzelmet arattunk, nálunk most proletárdiktatúra van, azonban mielőtt elértük volna a munka diktatúráján alapuló szovjet államot, a hosszú felkészülés és előkészítő harc igen nagy időszakát éltük át.

A politikai stratégia szempontjából forradalmi harcunkat három szakaszra oszthatjuk fel: az 1919-es évig, az Októberi Forradalomig terjedő időszak, amikor mi a forradalmi erők összegyűjtésével foglalkoztunk, kialakítottuk az eljövendő proletárhadsereg kádereit, készültünk a harcra; a második időszak — a közvetlen harc ideje, az októberi felkészülés és az utolsó időszak — ez a diktatúrának a munkásosztály kezében való megtartásáért folytatott harc.

Az orosz proletariátus forradalmi tevékenységének e mindhárom időszakában minden lépésnél a legtisztábban érezhettük Leninnek mint vezetőnek, mint stratégiának zsenijét. Nekünk és a forradalmárok jövő nemzedékének Lenin elvtárs a stratégiai és taktikai művészet ragyogó példáit nyújtja. Az ő vezetése a maga zsenialitásában rendkívüli példája a tömegek harci irányításának.

Most megállok forradalmunk előkészítésének időszakánál.

Hogy győzelmet arassunk, szükséges volt előkészíteni a megfelelő eszközöket, előkészíteni azt a hadsereget, amely rohamra megy az osztályellenség erődjei ellen. A munkásosztály jövődő győzelmeinek szervezője előtt álló első feladat e forradalmi proletárhadsereg kádereinek felkészítésében rejlett.

Lenin elvtársnak már tevékenységének első éveiben, még a 900-as évek legkezdetén teljesen világos elképzelései voltak e káderek szervezetének jellegéről és formáiról. Agyában már akkor kirajzolódott a képe mindannak a munkának, amelyet a proletariátus forradalmi pártjának el kellett végeznie az eljövendő győzelmek feltételeinek biztosítására. Ezt a képet minden részletre kiterjedően ismertette az ebben az időszakban írt nagyszámú cikkében és brosurájában.

Lenin elvtárs tevékenységének legelső lépéseitől kezdve úgy vélte, hogy nekünk edzett harcosok hadseregét kell létrehozunk, olyan hadsereget, amelyet a legszigorúbb és a legkeményebb fegyelem forraszt össze. Ebből eredően tulajdonított olyan hatalmas jelentőséget a szervezeti kérdésnek. Az ő fogalmai szerint a szervezeti kérdés egyáltalán nem másodrendű kérdés volt. Véleménye szerint az, aki a szervezeti kérdések területén tévedett, semmivé tette a politikai tevékenység valamennyi más területére vonatkozó gondolatokat, tételeket és nézeteket, mégha azok a leghelyesebbek is voltak.

A szervezeti kérdéssel kapcsolatos gondolatmenetét ragyogóan illusztrálja a következő kis példa:

A napokban jelent meg a „Leninről és a leninizmusról” című gyűjtemény, amely egy sor, Lenin elvtárs emlékének szentelt visszaemlékezést, elbeszélést és cikket közöl. Van ott egy kis cikk a mensevizmus egyik legismertebb volt vezetőjének, Martünovnak tollából. Azért nevezem őt „volt”-nak, mert a tavaly előtti évtől az Oroszországi Kommunista Párt sorában van.

Martünov e kis cikkben, amely mindössze fél oldalt foglal el, Lenin elvtárral 1901-ben külföldön történt találkozásáról számol be. Elmondja, hogyan mentek be egy kis étterembe, s miként beszélgettek mindazokról a témákról, amelyek az akkori forradalmi emigránst élénken érdekelték. Beszéltek a proletárforradalom és a munkásosztály feladatairól, harcának céljairól, azokról az alapvető tényezőkről, amelyeknek a szociáldemokrata munkáspárt programjának alapját kellett képezniük, a párt taktikájáról stb.

És akkor — mondja Martünov — mi Lenin elvtárral e kérdések mindegyikében egyetértettünk, valamennyi pontban egyformán gondolkodtunk. De íme, a beszélgetés végén megkérdi tőlem:

— És mi a véleménye, Önnek az én szervezeti terveimről?

Martünov válaszol:

Én — mondja — helytelennek tartom, Ön egy olyan pártot akar létrehozni, amely valamiféle macedóniai partizánosztaghoz hasonlít. Ezt az elvet nem ismeri Nyugat szociáldemokrata pártjainak egyike sem, és nem ismerik az orosz szociáldemokraták sem.

Válaszul Lenin kijelentette neki:

— Tehát ebben a pontban nem ért velem egyet?

— Igen.

— No, ha így áll a dolog, akkor nekünk általában nincs Önnel több beszélni valónk.

„És ettől az időtől kezdve — fejezi be kis cikkét Martünov — útjaink hosszú évekre szétváltak.”

Őnök tudják, hogy éppen ez a kérdés határozta meg az orosz munkásmozgalom mély szakadását két részre: a mensevik részre és a bolsevik részre. Lenin elvtárs olyan nemzeti alapelveket állított fel, amelyeknek egy valóban harcos forradalmi pártot kellett összekovácsolniok, amelyeknek a munkásosztály méhéből ki kellett választaniuk mindazt, ami a forradalmi harcban aktív szilárd és kitartó volt, és a munkásosztály a legjobb, válogatott részéből létrehozni a proletármozgalom élcsapatát. És ez a feladat Lenin elvtársnak ragyogóan sikerült. A kommunista (bolsevik) párt képében a mi Szovjetunióink proletariátusa a forradalmi hadsereg vasként megedzett kádereit kapta meg.

A forradalom lenini stratégiája és taktikája abban az időben az „adott pillanatban”, azaz az akkori helyzet és a fejlődés perspektíváinak meghatározott értékeléséből eredt. Ez az értékelés a maga nemében a proletariátusnak az osztályharcban betöltött szerepe általános mérlegeléséből eredt. Hogyan értékelte a helyzetet Lenin elvtárs?

A legközelebbi stratégiai cél az önkényuralom megdöntése és a demokratikus köztársaság létrehozása volt. Az alapvető erő, amelynek a győzelmet biztosítania kellett, a munkásosztály volt; a munkásosztálynak kellett maga mögött vezetnie a parasztságot. A Lenin elvtárs által adott osztályelemzés szerint az ellenség az önkényuralom volt, amely a földbirtokos nemességre támaszkodott, és tartaléka volt a liberális burzsoázia, amely a legcsekélyebb engedményekért kész volt oldalára állni.

Ebből következett a proletár forradalmi párt taktikája is. Ennek Lenin véleménye, az ő értékelése szerint, abban kellett állania, hogy megakadályozzák a liberális burzsoázia — amely gyakorlatilag a jövőben is szolgai támaszát képezheti az önkényuralomnak — befolyásának megerősítését a kispolgári tömegekre és különösen a parasztságra. Ez volt a munkásosztály harci taktikája a parasztság, a kispolgárság feletti hegemóniáért.

Látják, hogyan nyilvánul meg itt a taktikai vonal. Lenin elvtárs valamennyi osztály lényegét ragadja meg, megmutatja arculatát és természetét, meghatározza, hogy hová mehet, képes-e harcolni ezekért, vagy azokért a célokért, és ennek a pontos osztályértékelésnek az alapján építi fel a proletárpárt taktikáját és stratégiáját.

Mindaz a közel 20 esztendő, amely a 90-es évek végétől a februári forradalom idejéig telt el, teljes mértékben igazolta az ő ideológiai számvetésének helyességét és azon taktikai következtetések helyességét, amelyek ebből fakadtak, és a stratégiai cél alapjául szolgáltak. A stratégiai értékelés és a stratégiai terv forradalmi mozgalmunknak erre az egész időszakra egyszer és mindenkorra adva voltak. Ami a taktikai következtetéseket illeti, azok természetesen változtak. A taktika — a stratégia része, annak alá van rendelve, tőle függ. A taktika nem olyan eseményekkel foglalkozik, amelyek nagy időszakokra terjednek ki, hanem az adott konkrét történelmi helyzet változó viszonyaival, s ezért a taktika változhat és változnia is kell. És valóban látjuk, hogyan változott a proletár taktika ez alatt az időszak alatt, ugyanakkor, mikor az alapvető stratégiai vonal változatlan maradt.

Itt van például az 1905-ös év. Január 9-én a proletariátus ösztönös tömegfellépése zajlik le. Milyen is volt akkor a mi lenini pártunk taktikája? Ez az előretörés, az önkényuralom elleni lendületes támadás taktikája volt. Felvetettük a fegyveres felkelés jelszavát és egész propagandánkat, agitációnkat és szervező munkánkat a fegyveres felkelés győzelme előfeltételeinek előkészítéséből kiindulva építettük fel.

Az 1905—1906-os évek ütközete az önkényuralom és a mögötte haladó osztálycsoportok győzelmével végződik. Ennek eredményeképpen a helyzet megváltozik, a depresszió időszaka kezdődik. Megváltozik a proletárpárt taktikája is. Forradalmi lényegét teljes egészében megőrizve, a bolsevikok proletárpártja a harc más módjaira, más módszereire tér át. Az I. állami Duma bujkottjának taktikája helyett, a fegyveres felkelés jelszava nyílt megvalósításának taktikája helyett Lenin elvtárs a pártot az állami Duma munkájában való részvételre, a forradalmi tömegek szervezésére irányuló módszeres munkájára hívja fel.

Meg kell Önöknek mondanom, hogy a taktikának ezt a változását nem azonnal fogta fel az akkori bolsevik káderek egész tömege. Sok elvtárs úgy vélte, hogy az új taktika opportunizmus, s benne a bolsevizmus alapvető forradalmi eszméjének elárulását látták. Az „otzovizmus” elnevezés alatt egész irányzat jött létre. Ezt a jelenleg pártunkhoz nem tartozó, ökonomista Bogdánov vezette. Akkor ő pártunk tagja volt és eléggé jelentős szerepet töltött be. Az „otzovisták” álláspontja az volt, hogy ki kell vonni frakciónkat az állami Dumából és folytatni kell a bujkott taktikáját. Amint a történelem bebizonyította, teljes mértékben Lenin elvtársnak volt igaza.

Tovább. Közledik az imperialista háború ideje. Lenin elvtárs, hála zseniális éleslátásának, azonnal tájékozik az alapvető társadalmi erők viszonyaiban, a beköszöntő időszak tökéletesen helyes értékelését adja és ennek alapján kijelöli a megfelelő taktikai vonalat. Ismét látjuk, hogyan igazolódik be valamennyi, általa előre jelzett dolog; látjuk, hogy Oroszországban lezajlik a februári forradalom; látjuk, hogy — jövődöleseivel teljesen megegyezően — az osztályellentétek kiéleződése tovább folyik és érik a nagy októberi győzelem.

Itt, elvtársak, ismét szükséges megemlíteni, hogy a februári forradalom után a mi pártunk soraiban sem történt meg egyszerre, az első pillanattól kezdve a helyzet új értékelése, az új feladatok kijelölése. Lenin elvtárs az első napokban nem volt velünk, külföldön volt és amikor megjelent Péterváron, akkor, az első időkben, a bolsevik vezetőkörök többsége nem tudta azonnal megérteni az ő helyzetmegítélését és az abból fakadó következtetéseket. Nem ismerték fel azonnal az átmenetet a régi stratégiai vonaltól, amelyet a „demokratikus forradalom, a munkás-paraszt demokratikus diktatúra” jelszava foglalt magában, a „munkásosztály és a szegényparasztság diktatúrájának” jelszavához. Ez azt magyarázza, hogy Lenin elvtárs álláspontja gyökeresen új tájékozódást, az alapvető mozgatóerők új értékelését és új stratégiai vonal meghatározását jelentette. A korábbi célt — az önkényuralom megdöntését már elérjük; a proletariátus átrendezte sorait a proletárdiktatúráért vívott harcra. A Februári forradalom, amely létrehozta a munkás-paraszt- és katonaküldöttek Tanácsait, a megalkuvó pártok; a mensevikek és eszerek többségével, gyakorlatilag a mi népi jelszavunk: a demokratikus forradalom jelszavának megvalósítása volt. A forradalmi proletárpártnak tovább kellett haladnia, hiszen az alapvető feladat nem az önkényuralom megdöntése, hanem a burzsoázia osztályuralmának megsemmisítése volt.

Miben állott a politikai erők lenini átértékelése? Abban állott, hogy a proletariátus pártján (a bolsevikokon) kívül, Lenin véleménye szerint, más forradalmi párt az új helyzetben már nem volt, hogy a mensevikek, eszerek és mások gyakorlatilag a burzsoázia diktatúrájának támaszai voltak, és hogy a proletár politika, a proletár stratégia vonalának e pártoknak a parasztságtól való elszigetelése útján kellett haladnia.

A parasztságért vívott harc feladata előtérbe került; de már nem a cárizmus ellen, nem a nagyburzsoázia ellen, hanem a kispolgárság pártjai, a mensevikek és eszerek ellen.

Ezen a vonalon kezdett kibontakozni a bolsevik párt tevékenysége. A bekövetkező események ragyogóan igazolták ezt a helyzetmegítélést. Az események oda vezettek, hogy október elejére a kommunista párt döntő befolyásra tett szert a munkás- és katonaküldöttek Szovjetjeiben és különösen megnövekedett a befolyása a paraszti tömegekben. Ezzel létrejött az októberi győzelem alapja.

Igen érdekes most megvizsgáljunk Lenin szerepét forradalmi történelmünknek e leghatalmasabb eseménye idején, de már nem mint stratégiának és a politikai taktika művészenek, hanem mint tiszta harci vezetőnek és szervezőnek.

Lenin elvtárs itt is teljesen kiemelkedő érzékről és hozzáértésről tett tanulságot. Bár az elfogatástól őrizkedvén, akkor nem élt Pétervárott, mégis a helyzetnek az az értékelése, amely a Központi Bizottságnak küldött számos levelében és feljegyzésében adott, valamint konkrét javaslatai, meglepnek a maguk helyességével valamennyi lényeges kérdésben, meglep bennünket Lenin elvtárs gondolatainak mélysége. Ut-

mutatásaiban nemcsak a Központi Bizottságunk által követendő taktika általános vonalát határozta meg, hanem ezt az általános vonalat konkretizálta, meghatározott gyakorlati tervekbe formálta.

Abban az időben, mint Önök tudják, sorainkban bizonyos ingadozás nyilvánult meg. Néhány elvtárs úgy vélte, hogy mi túlságosan erőltettjük az eseményeket; úgy vélték, hogy az előkészülés időszaka, az erők felhalmozása és összegyűjtése még nem fejeződött be. És íme, ekkor színre lép Lenin elvtárs, aki egy sor olyan tételt állít fel, amelyek kétséget nem hagyó meggyőző erővel bizonyítják be az azonnali fegyveres felkelés szükségességét és elkerülhetetlenségét. Analizálja az osztályok erőviszonyait, mérlegeli minden politikai párt szerepét, mérlegeli pártunk viszonylagos erejét, szerepét és befolyását, elemzi a szövettek szerepét és erejét és a pontos analízis eredményeképpen arra a következtetésre jut, hogy a támadás ideje kétség kívül elérkezett.

E következtetéseiben mindennek előtt azokra az elméleti tanításokra támaszkodik, melyeket Engels és Marx hagyott örökül ránk. Lenin elvtárs, mint igazi forradalmár Marx és Engels tanításából különös gonddal választotta ki és jegyezte meg mindazt, ami a marxi elmélet forradalmi lényegét húzta alá, mindazt, ami valamilyen útmutatást nyújtott a döntő csata megvívásának útjaira és módszereire, és ennek megfelelően a proletár erők előkészítésére vonatkozóan. Lenin elvtárs számára kiinduló pontul szolgáltak K. Marxnak a felkelésnek szentelt következő sorai:

„... a felkelés: művészet, akárcsak a háború és minden más művészet; bizonyos gyakorlati szabályoknak van alávetve, és ezeknek elhanyagolása a párt romlására vezet, amely ebben a helyzetben hibás. Ezek a szabályok: logikus következtetések a pártok természetéből és azokból a körülményekből, amelyek ilyen esetben adódnak, olyan világosak és egyszerűek, hogy a rövid 1848-as tapasztalat a németeket meglehetősen járatossá tette bennük. Először is soha nem szabad a felkeléssel játszani, ha nincs meg a szilárd elhatározás, hogy a játék minden következményét vállaljuk. A felkelésnek nagyon is határozatlan mennyiségekkel kell számolnia, amelyeknek értéke minden nap változhatik; az ellenfél erői a szervezetség, a fegyver és az eredendő tekintély minden előnyét a maguk oldalára tudják állítani; ha nem tudunk nagy erőfölényt szembeállítani velük, úgy megvertek és megsemmisítettek bennünket. Másodsor: ha egyszer ráléptünk a felkelés útjára, úgy a legnagyobb határozottsággal kell cselekednünk és támadásba kell átmennünk. A defenzíva minden fegyveres felkelés halála: elveszett, még mielőtt erejét az ellenféllel egyáltalán összemérhette volna. Lepd meg az ellenséget, addig, amíg erői széjjel vannak szórva, gondolkodj mindennapi sikerekről, legyenek azok még olyan kicsinyek is, őrizd meg az erkölcsi túlsúlyt, amit a felkelés kezdeti sikere szerzett meg számodra, az ingatag elemeket állítsd ily módon az oldaladra, azokat, akik mindig a legerősebb indítékot követik és mindig a biztosabbik oldalra veszik az irányt. Kényszerítsd ellenfeledet visszavonulásra, még mielőtt erőt ellened összegyűjthette volna. Hogy Dantonnal, a forradalmi taktika eddig ismert legnagyobb mesterével szól-

junk: de l'audace, de l'audace, encore de l'audace! (Merészség, merészség és megint merészség!)¹

Ezt a részt, a „Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat?” című, 1917 szeptemberében írott cikkében idézve, Lenin a következőképpen fejleszti tovább ezeket a gondolatokat: „Ha a forradalmi pártnak nincs többsége a forradalmi osztályok élenjáró osztagaiban és az országban, akkor szó sem lehet felkelésről. Ezenkívül szüksége van még: 1. a forradalomnak országos méretekben való érlelődésére; 2. a régi, például a „koalíció” kormány teljes erkölcsi és politikai csődjére; 3. nagy ingadozásokra a közbülső elemek, vagyis azoknak az elemeknek a táborára, akik *nem* támogatták teljesen a kormányt, bár tegnap még teljesen állottak.”²

Megállapítva az azonnali felkelés elkerülhetetlenségét és szükségességét, tovább vázolja a felkelés levezetésének taktikai tervét.

Íme, néhány részlet az ugyanerről a témáról szóló más cikkeiből.

Még 1906-ban „A moszkvai felkelés tanulságai” című cikkében írta:

„December szemléltetően bebizonyította Marxnak még egy mély és az opportunisták által elfelejtett tételét, azt, hogy a felkelés művészet, és hogy e művészet fő szabálya — a vakmerőségig bátor, tántoríthatatlanul elszánt támadás. Nem tettük eléggé magunkévá ezt az igazságot. Nem tanultuk meg eléggé ezt a művészetet, a mindenáron való támadásnak ezt a szabályát, és nem eléggé tanítottuk meg rá a tömeget. Az elmulasztottakat most teljes erővel pótolnunk kell. Nem elegendő, ha a politikai jelszavakhoz való viszony szerint csoportosulunk, csoportosulunk kell a fegyveres felkeléshez való viszony szerint is. Aki ellene van, aki nem készül rá, — azt könyörtelenül ki kell taszítanunk a forradalom híveinek sorából, oda kell löknünk a forradalom ellenségeihez, az árulókhöz vagy gyávákhoz, mert közeledik az a nap, amikor az események ereje, a harci helyzet arra kényszerít majd bennünket, hogy e szerint az ismertetőjel szerint vonjunk határt barát és ellenség között.”³

És lejjebb ugyancsak:

„Gondoljunk arra, hogy közeledik a nagy tömegharc. Ez fegyveres felkelés lesz. Ennek a felkelésnek lehetőleg egyidőben kell lezajlania. A tömegeknek tudniuk kell azt, hogy fegyveres, véres, elkeseredett harcba indulnak. Halálmegvetés legyen úrrá a tömegeken, ez fogja biztosítani a győzelmet. Az ellenség elleni támadásnak a lehető legerélyesebbnek kell lennie; a támadás, s ne a védelem legyen a tömeg jelszava, az ellenség kíméletlen kiirtása lesz a tömeg feladata; mozgékony és rugalmas harci szervezet épül majd ki; a katonaság ingadozó elemeit bevonjuk az aktív harcba. Az öntudatos proletariátus pártjának teljesíteni kell kötelességét ebben a nagy harcban.”⁴

¹ Engels *Frigyes*: Forradalom és ellenforradalom 1848-ban. II. kiadás. Budapesti Székesfővárosi Irodalmi és Művészeti Intézet. 186—187. old.

² Lenin Művei 26. köt. 123. old.

³ Lenin Művei 11. köt. 165. old.

⁴ Lenin Művei 11. köt. 167—168. old.

Nem tudom magamtól megtagadni azt az örömet, hogy még néhány részletet idézzek műveiből, melyek a legvilágosabban jellemzik Leninnek a felkelés előkészítésére és megszervezésére vonatkozó részleteit. Marxnak és Engelsnek általam feljebb már említett nézeteiből kiindulva Vlagyimir Iljics az Októberi Felkelés előestéjén írja:

„Marx a forradalomnak a fegyveres felkelésre vonatkozó tanulságait Dantonnak, a forradalmi taktika eddig ismert legnagyobb mestérének szavaiban foglalta össze: »Merészség, merészség, és mégegyszer merészség!«

Oroszországra és 1917. októberére vonatkoztatva ez a következőket jelenti: egyidejű, minél váratlanabb és gyorsabb támadás Petrográd ellen, feltétlenül kívülről is, belülről is, a munkásnegyedekből is, Finnországból is, Revalból is, Kronstadtból is, az egész hajóhad támadása, óriási túlerő összpontosítása a 15—20 000 főből álló (és talán még erősebb) „polgárőrségünkkel” (a hadapródiskolásokkal) és „vendéi csapatainkkal” (a kozákok egy részével) stb. szemben.

Úgy kell kombinálni három főerőnket: a hajóhadat, a munkásokat és a katonai alakulatokat, hogy feltétlenül megszálljuk és bármilyen veszteségek árán is megtartsuk: a) a telefont, b) a távíró, c) a pályaudvarokat és d) a hidakat elsősorban.

A legelsőzántabb elemeket („rohamcsapatainkat” és a munkásifjúságot, valamint a legjobb matrózokat) kisebb csapatokba kell osztani azzal, hogy szálljanak meg minden fontosabb pontot és vegyenek részt mindenütt, minden fontos hadműveletben, például:

Körülzárni és elvágni Petrográdot, s a hajóhad, a munkások és a katonaság kombinált támadásával elfoglalni — ez az a feladat, amely művészetet és háromszoros merészséget követel.

A legjobb munkásokból puskákkal és bombákkal felfegyverzett csapatokat kell alakítani a támadásra és az ellenség „központjainak” (tisztviskolák, távíró, telefon stb.) bekerítésére ezzel a jelszóval: mindnyájan elpusztulunk, de nem engedjük át az ellenséget.

Reméljük, hogy abban az esetben, ha az akciót elhatározzák, a vezetők sikerrel fogják alkalmazni Danton és Marx nagy tanításait.

Az orosz forradalom és a világorradalom sikere két-három napi harcától függ.”⁵

Ez — idézet a Kommunista Párt Központi Bizottságához intézett leveléből, melynek címe: „Egy kívülálló tanácsai.”

Itt az alapvető — stratégiai és taktikai — tételről van szó, arról, hogy ki kell választani az ellenség hadállásának legérzékenyebb pontját, és erre a pontra kell összpontosítani a főcsapást mérő erőinket.

Elvtársak, ebben a kérdésben a Központi Bizottság egyetértett Lenin elvtárrsal, és az elkövetkező események ragyogóan igazolták Lenin elvtárs minden tételét, valamennyi taktikai következtetését.

⁵ Lenin Művei 26. köt. 175—176. old.

Győztünk. Elkövetkezett a proletárdiktatúra korszaka. A helyzet újból radikálisan megváltozott. Ismét meg kell valósítani a helyzet stratégiai ártérékelését, s mérlegelni a játékban résztvevő erőket, — mindazokat, amelyekre mi számítunk, mind pedig azokat, melyek ellenünk léphetnek fel. Ezt az ártérékelést Lenin elvtárs elvégezte, és meghatározta a politikai stratégiánk új szakaszát, azt a szakaszt, amely új cél felállításához vezet. A cél — forradalmunk kiszélesítése, a proletárdiktatúra megerősítése a mi győztes országunkban, annak kiszélesítése útján, más országokra való kiterjesztése útján.

Az alapvető stratégiai terv — a mi elszigetelt forradalmunk átváltoztatása világforradalommal. Az erő, melynek ezt a fordulatot el kell végeznie, a kapitalista országok proletariátusa, amely egyrészt a Szovjetunió győztes proletariátusára támaszkodik, másrészt pedig a gyarmati és félgyarmati országok forradalmi mozgalmára.

Taktikánknak abban kellett állania, hogy a háborúból való kilépést felhasználjuk az erőgyűjtésre, a Szovjetköztársaság belső erejének megszilárdítására, várva azt a pillanatot, mikor a forradalmi mozgalom fejlődése és kiéleződése meggyengíti a kapitalista tábor, és megteremti a proletár hadsereg döntő támadásra való áttérésének kedvező feltételeit. Ilyen politikai stratégiánk új fázisa, mely a győztes Októberi Forradalom után kezdődött.

Ez — az általános stratégiai vonal. Hogyan valósult meg a gyakorlatra való alkalmazása?

Itt különösen fel kell hívnom a figyelmüket arra az időszakra, amely a háborúból való kilépésünkkel és a Németországgal való béke megkötésével függ össze. Okosan, rendezetten visszavonulni lényegesen nehezebb, mint támadni. Itt, politikai stratégiánknak e visszavonulási szakaszában még egyszer megnyilvánul Lenin elvtársnak mint *stratégának* zsenialitása és előrelátása. A legnagyobb éleslátással tudta az események lényegét megragadni, és törekedett a proletár köztársaságot a helyes útra irányítani.

Sajnos, elvtársak, pártunk csúcsai akkor még nem tápláltak vezérük iránt olyan mindenre kiterjedő bizalmat, mint a későbbiek során. Sajnos, pártunk sok tekintélyes, nagy képviselője a Lenin elvtárs által javasolt határozatok ellen lépett fel. Sajnos — mondom —, mert az események újból ragyogóan bebizonyították az ő álláspontjának helyességét és ellenfelei álláspontjának használhatatlanságát és értéktelenségét.

Lenin elvtárs az októberi győzelem eredményeként kialakult helyzet általános értékelését adva, természetesen forradalmunk bázisa kiszélesítésének szükségességéből indult ki. Világosan felismerte, hogy a szovjet államiság végleges megerősödéséről, a munka győzelmének a mi országunkban való megerősödéséről csak akkor lehet beszélni, amikor legalább néhány nagy nyugati állam velünk egy sorban áll. Azonban Vlagyimir Iljics azt is látta, hogy a döntő összecsapás pillanata még nem érkezett el; nekünk most az erőgyűjtésre kell gondolni, a mi feladatunk most — olyan helyzetet teremteni, amely lehetővé teszi számunkra,

hogy az összecsapás döntő pillanatait teljes fegyverzetben fogadjuk. Ebből következik a jelen konkrét feladata: kilépni a háborúból, és hozzálátni a fegyveres erők felkészítéséhez, gazdaságunk megerősítéséhez.

A Brestben megnyílt tárgyalások Németországgal, természetesen megmutatták a német imperializmus képmutatását, megmutatták rabló természetét, azt a törekvését, hogy felhasználja helyzetünket és minél nagyobb engedményeket csikarjon ki tőlünk. A nekünk felajánlott békefeltételek kétségkívül súlyosak, rablók voltak. Tekintet nélkül erre, Lenin elvtárs kezdettől fogva szilárdan és feltétel nélkül, minden ingadozás nélkül mondotta: El kell fogadni ezeket a feltételeket, ezt a békét alá kell írni, meg kell tenni, mert ily módon lélegzethez jutunk, lehetőségünk lesz az erőgyűjtésre. Nekünk ezt meg kell tennünk, mert a stratégia elemi szabályai ezt követelik tőlünk. A béke aláírásával mi stratégiai visszavonulást hajtunk végre. Ezt meg kell tennünk még akkor is, ha ez területünk egy részéről való lemondással jár együtt, ugyanis, ha megvalósítjuk ezt a visszavonulást, lehetőségünk nyílik az erőgyűjtésre, hogy ezután kedvezőbb körülmények között mérjünk új csapást.

Íme, így működött Lenin stratégiai gondolata, és íme, az ebből fakadó elhatározás.

Sajnos, mint már említettem, Lenin elvtárs elhatározását nem tudta azonnal keresztülvinni. Nálunk igen sok gyász-stratéga volt, akik a békekötés helyett a forradalmi háború eszméjét vetették fel. Ezt az álláspontot képviselték az úgynevezett „baloldali kommunisták”. Íme, ennek az álláspontnak a jellemzése, melyet Lenin „A forradalmi frázisról” című cikkében adott:

„Aki nem akarja szölamokkal, szavalással, lelkendezéssel elringatni magát, annak látnia kell, hogy a forradalmi háború „jelszava” 1918. februárjában teljesen üres frázis, amely mögött semmi reális, objektív tartalom nincs. Érzelem, óhaj, elégedetlenkedés, felháborodás — ez ennek a jelszónak egyetlen tartalma a jelen pillanatban. Az olyan jelszót pedig, amelynek csak ilyen tartalma van, éppen forradalmi frázisnak nevezik.”⁶

Volt más áramlat is Trockij vezetése alatt, amely lényegében ugyanabból az értékelésből kiindulva, mint a „baloldali kommunisták”, felállította a „sem háború, sem béke” formuláját; nem kell aláírni a bresti békét, de háborút sem kell folytatni.

Lenin elvtárs a pártmunkások alapvető magjának segítségével a legkönnyörtelenebb, a legélesebb kritikával támadta ezeket a nézeteket. Bebizonyította, hogy az a kispolgári értelmiség álláspontja, kiben nincs igazi forradalmi kitartás, aki nem tud igazán manőverezni és tevékenykedni, hajlong a frázis előtt, nem tanulmányozza a reális erőviszonyokat, és hajlamos arra, hogy olyan természetű dolgokban higgyen, amelyeket semmivel és sehogyan sem lehet bebizonyítani. Például, mind Trockij, mind a „baloldali kommunisták” érvelésükben felvetettek olyan nézeteket, hogy a németek nem fognak bennünket megtámadni, mert ott szintén érik a proletár forradalom, és a munkásosztály ezt nem engedi

⁶ Lenin Művei 27. köt. 3. old.

meg. Valóban volt néhány tény, mely ilyen lehetőségre utal, de ezeket a tényeket rendkívül túlértékelték. Lenin elvtárs kijelentette, hogy ez a feltevés nem bizonyítható: kijelentette, hogy a német imperializmus még igen erős: „ez a vadállat”, amint képletesen kifejezte magát, „igen gyorsan képes ugrani”. A történelem ezt a vitát szintén Lenin elvtárs javára döntötte el. Az OKP VII. kongresszusán Lenin elvtárs ebből a vitából a következő tanulságokat vonja le:

„Önök azt állítják, hogy a német nem képes támadni. Az Önök taktikájából az következett, hogy a hadiállapotot megszüntnek lehet nyilvánítani. A történelem megleckéztette Önöket, megcáfolta ezt az illúziót. Igen, a német forradalom nő, de nem úgy, ahogy mi szeretnők, nem olyan gyorsan, ahogy az orszországi intellektueleknek kellemes volna — nem olyan iramban, amilyet a mi történelmünk ért el októberben — amikor bármely városban csak ki kellett hirdetnünk a Szovjet-hatalmat, és néhány nap múlva a munkásság kilenctized része mellettünk állt. A német forradalomnak az a szerencsétlensége, hogy nem halad olyan gyorsan. Ám kinek kell a másikkal számolnia: nekünk vele, vagy neki velünk? Önök azt kívánták, hogy a német forradalom számoljon Önökkel, a történelem azonban megleckéztette Önöket.”⁷

Sajnos, mivel ezek a sorainkban folyó viták jelentős időt foglaltak el, mivel a Központi Bizottság többsége mégsem állott a béke azonnali aláírása mellé, megtámadtak bennünket a németek, elvesztettük Lettországot, Esztországot, Bjelorussziát és Ukrajnát, s ezzel együtt a hadifelszerelés százmillióit veszítettük el: tüzérséget, géppuskákat, lövedékeket, minden fajta ruházatot stb., azaz mindazon elemeket, melyek oly szükségesek voltak számunkra katonai erőnk azonnali visszaállításához. Íme, elvtársak, proletármozgalmunk mozzanatainak egy sora, melyek éles szemléletességgel mutatják meg Lenin elvtársnak, mint a proletár forradalom vezetőjének kiváló tulajdonságait, aki nem csupán a tiszta politika terén volt vezető, hanem olyan politika terén, amely fegyveres harcba, felkelésbe, majd pedig polgárháborúba ment át. E területen Lenin elvtárs zseniális stratégia és taktikus képében mutatkozott meg.

Azonban, elvtársak, e tulajdonságai mint hadvezérnek és forradalmárnak, nem csupán a forradalmi harc stratégiájának és taktikájának területén nyilvánultak meg — határozottan megnyilvánultak minden más területen is.

A szervezés szorcs kapcsolatban van a stratégiával és taktikával. A fegyveres erők szervezetének formái a legszorosabb kapcsolatban vannak a fegyveres harc taktikájával. E tekintetben, a proletár forradalmi hadsereg szervezésének kérdéseiben Lenin elvtárs álláspontját azok a vonások, azok a tulajdonságok jellemezték, amelyeknek minden marxista forradalmár álláspontját jellemezniök kell. E kérdések megoldásához úgy látott hozzá, hogy figyelembe vette azt a tényt, hogy a munkásosztálynak és a munkásosztály forradalmi pártjának nem kell

⁷ Lenin Művei 27. köt. 84—85. old.

megkötnie a kezét a harc egy valamilyen meghatározott formájának és a szervezés meghatározott formájának elismerésével. Mindehhez az osztályszempontból kiindulva kell hozzányúlni; mindezt a proletár forradalmi mozgalom érdekeinek szempontjából kell mérlegelni. Ez a legmagasabb kritérium és a taktika; valamint a szervezet bármely formája ebből a látószögéből különbözőképpen mutatkozhatik meg, egyik helyzetben — kedvezően — és más helyzetben — kedvezőtlenül. Ez az első, minden dogmatizmust és skolasztikát kizáró követelmény.

A második elvi tétel — ez a marxizmus történetisége, az az abszolút követelmény, hogy a harc módszereinek és a szervezés formáinak mérlegeléséhez úgy közeledjünk, hogy tisztázzuk, megfelelnek-e az adott helyzetnek és időnek. Az a dolog, amely a proletariátus osztályszemszögéből nézve egy időben célszerű volt, bizonyos idő múlva helytelenné, célszerűtlenné válik.

E szemszögéből nézve, milyen szervezeti formákat határozott meg Lenin elvtárs fegyveres erőink építésére vonatkozóan a győztes proletár-állam viszonyai között?

Mindenekelőtt világos volt számára, hogy fel kell számolni a régi, cári hadsereget, amely belsőleg felbomlott, amely az újonnan létrehozott rendet támogató erőből arra nézve reális veszéllyé változott át. Íme, a hadseregnek az a jellemzése, amelyet Lenin elvtárs a VII. kongresszuson adott:

„Az orosz állami szervezet beteg része él, amely nem tudja tovább viselni ennek a háborúnak a terhét. Minél hamarabb leszereljük, minél hamarabb szívódik fel a szervezetnek még nem annyira beteg részei között, annál hamarabb állhat majd készen az ország újabb nehéz megpróbáltatásokra. Ez volt az, amit mindnyájan éreztünk, amikor egyhangúlag, a legkisebb tiltakozás nélkül elfogadtuk ezt a külső események szemszögéből nézve esztelen határozatot a hadsereg leszereléséről. Helyes lépés volt. Azt mondtuk: könnyelmű illúzió azt gondolni, hogy együtt lehet tartani a hadsereget. Minél hamarabb leszereljük, annál hamarabb megkezdődik az egész társadalmi szervezet gyógyulása.”⁸

E hadsereget azonnal fel kellett oszlatni. Lenin elvtárs sürgetésére e határozatot a párt el is fogadja. Mit kellett létrehozni a régi cári hadsereg helyére? Az állandó hadsereg megteremtéséhez kellett-e hozzáfogni, vagy pedig át kellett térni a milícia rendszerre? Lenin elvtárs a további fejlődés milyen perspektíváit rajzolta meg?

A dokumentumok egész sora áll rendelkezésünkre, amelyek teljesen világosan beszélnek Leninnek e kérdésben vallott nézeteiről.

Elvileg Lenin elvtárs a munkás-paraszt vörös milícia létrehozása mellett állott. Ezt az álláspontját nem egyszer elá húzta. Nem egyszer mondomta, hogy nem szükséges az állandó hadsereghez ragaszkodnunk, mivel az állandó hadsereg nemcsak politikai, de katonai szempontból sem képvisel különös értéket. Úgy vélte, hogy minden szükséges garanciát, mind az ország védeimének szempontjából, mind pedig az aktív

⁸ Lenin Művei 27. köt. 83. old.

tevékenység lehetőségének szempontjából, biztosíthat a népi milícia rendszere is, a munkások és parasztok általános felfegyverzése, beleértve még a nőket is. „Hadsereg és forradalom” című, még 1905-ben írott cikkében mondja:

„Nyugat-Európa tapasztalatai megmutatták, mennyire reakciós az állandó hadsereg. A hadtudomány bebizonyította, hogy teljesen megvalósítható a népi milícia, amely mind a védelmi, mind pedig a támadó háborúban katonai feladatainak magaslatán tud állni. Hadd álmodozzék a képmutató vagy érzelgős burzsoázia a felfegyverzésről. Mindaddig, amíg vannak a világon elnyomottak és kizsákmányoltak, nekünk nem felfegyverzésre, hanem a nép általános felfegyverzésére kell törekednünk. Csak ez biztosítja teljesen a szabadságot. Csak ez dönti meg teljesen a reakciót. Csak ez az átalakulás teszi majd lehetővé, hogy valóban a dolgozók milliói élvezzék a szabadságot és nem csupán a kizsákmányolók maroknyi csoportja.”⁹

1917-ben ugyanerről a kérdéstről írja:

„...Az elnyomás régi szerveinek, a rendőrségnek, a hivatalnoki karnak és az állandó hadseregnek a nép általános felfegyverzésével, valóban általános milíciával történő felváltása az egyetlen út, amely leginkább biztosítja az országot a monarchia visszaállításának ellen és lehetővé teszi, hogy tervszerűen, szilárd és határozott léptekkel haladjunk a szocializmus felé, nem úgy, hogy felülről „bevezetjük”, hanem úgy, hogy a proletárok és félproletárok hatalmas tömegeit megtanítjuk az államigazgatás művészetére, az egész államhatalommal való rendelkezésre.”¹⁰

Ez az álláspontja lényegét tekintve megmarad a munkásosztály győzelme után is.

Azokban ezt képviselve, Vlagyimir Iljics egyáltalán nem feledkezett meg azokról az előfeltételekről, melyekről már szoltam; figyelembe vette, hogy az adott helyzetben, amely a harc képes csapatok azonnali létrehozását követeli meg, ezt nem lehet egyszerre megvalósítani és hogy más úton kell járni. És íme, az ő javaslatára az önkéntes osztagok megalkotásának útjára lépünk.

Később, mikor a belső és a nemzetközi események alakulása harcra kényszerített bennünket a belső ellenforradalommal és külföldi cinkosaisaival, világossá vált, hogy meg kell gyorsítani fegyveres erőink építésének ütemét. Lenin elvtárs a katonai tevékenység, a katonai építés ki szélesítésének követelésével lép fel és felveti azt a jelszót, hogy 1918. tavaszára milícia-típusú hadsereget hozzunk létre.

Nemzetközi helyzetünk rosszabbodása, az ellenforradalmi erők tömörülése, az ellenforradalmi nyomás növekedése s ezzel együtt a német forradalom közeledése hamarosan arra készítetik, hogy új jelszót vessen fel — a hárommilliós hadsereg létrehozásának jelszavát. Ez 1918. október elején történik. Ebben az időben Lenin már más fölte-

⁹ Lenin Művei 10. köt. 46. old.

¹⁰ Lenin Művei 24. köt. 173. old.

vésből indul ki; már nemcsak azzal számol, hogy az ellenforradalommal való leszámolásra való alkalmas erőt hozzunk létre, hanem figyelembe véve a németországi növekvő forradalmi mozgalmat, a hatalomnak a munkásosztály által nemcsak nemzeti, hanem világviszonylatban való közeledő megragadásának perspektívájából indul ki. Úgy vélte, hogy a hárommillió hadsereg az a minimum, amelyet a forradalom biztosítására nekünk létre kell hoznunk.

Azután, Lenin elvtárs kezdeményezésére pártunk IX. kongresszusán elfogadják a milícia-rendszerre való áttérésről szóló ismert határozatot. Az események alakulása mindeddig nem tette lehetővé, hogy a kongresszus által meghatározott méretekben valósítsuk meg ezt az átmenetet. Igen óvatosan mozgunk, de nem azért, mintha elvileg felülbírálnánk azt az álláspontot, melyet Lenin és a párt képviselt, hanem azért, mert mi, akik Lenin tanításának nem betűihez, hanem szelleméhez vagyunk hűek, figyelembe vesszük a való helyzetet, és katonai építésünk tempóját tőle tesszük függővé.

Ezek Leninnek e kérdésről vallott nézetei.

Most szeretnék még néhány, bár kisebb jelentőségű, de katonai építésünk szempontjából mégis igen fontos tényezővel foglalkozni.

Önök tudják, hogy az utóbbi időben különös erővel kell aláhúznunk a fegyelem tényezőjét. Ezt az aláhúzást különösen a milícia-területi szervezési elvre való részleges áttérésünk teszi szükségessé. A csoportok belső közösségeinek létrehozása, fegyelmezésük, amely katonai nevelésük legfontosabb tényezője, a területi egységeknél igen nagy nehézségekbe ütközik. Itt mély megfontoltság és mérlegelés, a parancsnoki és politikai állomány, valamint a közkatonaik tömegeinek sajátos kiképzése szükséges.

Ebben a helyzetben Lenin elvtársnak a fegyelem kérdéséről vallott nézetei és hozzáállása, teljes aktualitásukat és jelentőségüket megőrizték a hadsereg számára.

Hogyan nyúlt Lenin elvtárs ezekhez a kérdésekhez?

Mint Önök tudják, ő mindig a fegyelem híve volt, s ennek legjobb bizonyítéka gyermekének — a mi bolsevik pártunknak belső felépítése. A bolsevik pártban a fegyelem keményebb és szigorúbb, mint a katonai fegyelem. Ez jelentős mértékben Lenin elvtárs befolyása alatt alakult így. Azonban Lenin és vele együtt pártunk ezt egyáltalán nem tagjainak valamiféle speciális súlykolásával, nem holmi sajátos begyakorlással érte el, hanem magának a fegyelem kérdésének helyes feltevésével. Miben áll a kérdéshez való helyes hozzáállás?

A legjobb választ erre maga Lenin elvtárs adja meg. Most idézem a „Baloldaliság, a kommunizmus gyermekbetegsége” c. brosurájának egy részletét, ahol kimerítő elméleti világossággal és mélységgel elemzi a fegyelem fogalmát.

Elvtársak, a „fegyelem” fogalmának és előfeltételeinek ez az elemzése a forradalmi pártra vonatkozik. Azonban teljes mértékben és egé-

szében alkalmazható és alkalmaznunk is kell a Vörös Hadsereget is. A Vörös Hadsereg parancsnoki és politikai állományának a fegyelemnek a soraiban való meghoncsításánál állandóan emlékezniök kell erre a Lenin által felsorolt három feltételre, mely a kemény és öntudatos fegyelem egyetlen záloga.

Fel van téve a kérdés: mivel lehet fenntartani a fegyelmet a proletariátus forradalmi pártjában, miben nyilvánul meg és mivel lehet megszilárdítani? Ő így válaszol:

„... Először a proletár élcsapat öntudatossága, odaadása a forradalom iránt, kitartása, önfeláldozása, hősiessége. Másodsorban, az a képessége, hogy a dolgozók legszélesebb tömegeivel, elsősorban a proletártömegekkel, *de a nem proletár* dolgozó tömegekkel is felvegye a kapcsolatot, közel kerüljön hozzájuk s bizonyos mértékig, mondhatnók, egybeolvadjon velük. Harmadszor, a proletár élcsapat politikai vezetésének helyessége, politikai stratégiájának és taktikájának helyessége, feltéve, hogy a legszélesebb tömegek *saját tapasztalataik alapján* meggyőződtek ennek a vezetésnek helyességéről. Ezek nélkül a feltételek nélkül lehetetlen a fegyelmet megteremteni egy forradalmi pártban, amelynek képesnek kell lennie arra, hogy valóban pártja legyen annak az élenjáró osztálynak, amelyre a burzsoázia megdöntésének és az egész társadalom átalakításának a feladata vár. Ezek nélkül a feltételek nélkül a fegyelem megteremtésére irányuló kísérletekből mulhatatlanul üres külsőség, frázis, komédia lesz.”¹¹

Az első feltétel — ez a parancsnoki és politikai állomány odaadása és szilárdsága; a második feltétel — a parancsnoki állománynak a vöröskatonák tömegeivel való élő, szerves kapcsolata megőrzése, és a harmadik — hogy a vöröskatonáknak ez a tömege a gyakorlatban, a valóságban lássa vezetésünk helyességét. Csupán e feltételek megléte teremti meg azt a talajt, amelyen a hadsereg harci nevelése eléri a szükséges eredményeket és erős, összeforrott, öntudatos forradalmi, fegyelmezett fegyveres erő létrehozásához vezet.

Csupán ezen a lenini úton haladva érhetünk el igazi, szilárd vasfegyelmet a Vörös Hadsereg soraiban.

Az elmondottak természetesen nem zárja ki annak szükségességét, hogy bizonyos elemeit alkalmazzuk annak, amit nálunk súlykolásnak neveznek. A tapasztalat arra utal, hogy nem valamennyi katonai munkás tud helyesen hozzájárulni a fegyelem kérdéséhez. Nálunk nem ritkán tapasztalható olyan viszony a katonai magatartással, a zártrendi fegyellemmel, a külső renddel szemben, mintha azok károsak, nem forradalmiak és szükségtelenek lennének. Ez — abszolút ostobaság. A belső, öntudatos fegyelemnek feltétlenül meg kell nyilvánulnia a külső rendben is. Nekünk el kell érniünk ezt a rendet, és itt teljességgel elkerülhetetlenek a súlykolásnak és az adminisztratív nyomásnak bizonyos

¹¹ Lenin Művei 31. köt. 9. old.

elemei. A „súlykolás” szó sokak számára félelmetesnek látszik, de ez jelentős mértékben előítélet.

Mostanában gyakran meg kell jegyeznünk, hogy nálunk nincs meg a szükséges alaki fegyelem, pedig ennek kétségkívül meg kell lennie. A dologhoz való lenini hozzáállás nem a fegyelem szükséges külső tényezőinek mellőzésében áll, hanem abban, hogy ne ezeket a külső tényezőket tegyük a fegyelem *alapjává*.

Lenin elvtársnak alkalma volt más kérdéssel is foglalkozni, amely jelenleg időszerű Vörös Hadseregünk számára építésünk mostani szakaszában. Az egyszemélyi vezetés kérdésére gondolok, amely építésünk egyik legégetőbb kérdése, s amely körül jelentős mértékben forog most a Vörös Hadsereg élete.

Egyáltalán nem haszontalan emlékezetünkbe idéznünk, milyen volt Lenin elvi álláspontja ebben a kérdésben. Ez szükséges mindazoknak, akik egyáltalán nem lenini, marxista módra, hanem tudattalanul, bár gyakran tudatosan is, igen erős konzervativizmusról tesznek tanúságot ezzel kapcsolatban. Most egy részletet olvasok fel a Népgazdasági Tanácsok kongresszusán, 1920-ban tartott beszédéből, amely éppen erre a kérdésre vonatkozik.

Íme:

„Ez a tapasztalat (a múlt katonai tapasztalata M. F.), törvényszerűen fejlődve, az esetleges, szétfolyó testületi elvből indult ki, a szervezeti módszerre emelt és a hadsereg minden intézményében meghonosodott testületi elven keresztül, most, mint általános tendencia eljutott az egyszemélyi vezetéshez, mint a munkaszervezés egyedül helyes elvéhez.”¹²

Ilymódon, elvtársak, látják, hogy az egyszemélyi vezetésre való átterést Lenin elvtárs már 1920-ban nem csak úgy tekintett, mint a Vörös Hadseregben folytatott munka megszervezésének elvileg egyedül helyes útját, hanem úgy is értékelte, mint a katonai építés gyakorlatilag bekövetkezett szakaszát. Úgy vélem, elvtársak, ebből a Vörös Hadsereg parancsnoki és politikai állományának le kell vonni azt a következtetést, hogy még nagyobb határozottsággal és mély eltökéltséggel kell az életbe átültetni ezt, ahogyan Lenin elvtárs kifejezte, „a katonai munkának egyedül helyes megszervezését”.

Még néhány szót, elvtársak, egy másik kérdésről, amelynek igaz, hogy most nincs ilyen időszerű jelentősége a Vörös Hadsereg számára, de mégis kapcsolatban van a ma felvetődő kérdésekkel — a specialisták problémájáról.

A specialisták problémája, a régi megfogalmazásban, ahogyan az a frontokon folytatott harc éveiben a Vörös Hadseregben felvetődött, most természetesen már nem áll előttünk. Ezt az élet már régen megoldotta. Azonban öröksége megmaradt nálunk, más megjelenésben, más formában. A párttagok és pártonkívüliek viszonyának kérdésére gondolok a Vörös Hadsereg parancsnoki állományának soraiiban. Lényegében ez a

¹² Lenin Művei 30. köt. 307. old.

specialisták régi problémájának folytatása. Tudják, hogy a Forradalmi Katonatanács irányvonala a hadsereg építésében szilárdan abban áll, hogy egy szintre emelje parancsnoki állományunk kategóriáit. Egységes, teljes mértékben egyenjogú parancsnoki állományt akarunk, s szolgálati viszonylatban nem osztjuk fel ezt párttagokra és pártonkívvüliekre. Ez az irányvonal abból a meggyőződésből indul ki, hogy a parancsnoki állomány pártonkívvüli erői jelenleg feltétel nélkül és a végsőkig elköteleztek magukat a szovjet proletárállam érdekeinek. Különös tapintatossággal és előzékenységgel kell viszonyulnunk a hadügy régi specialistáinak azokhoz az igazán kisszámú képviselőihez, akiket a legerősebb kötelekek fűznek a Vörös Hadsereghez és a mi ügyünkhöz. Teljes egészében fel kell használnunk tapasztalataikat, tudásukat és azt a készségüket, hogy a forradalom ügyét szolgálják. És még sürgősen tanulnunk kell, sokat kell tanulnunk.

Megkívánok emlékezni arról, hogy milyen harcot vívott Lenin elvtárs a kommunista párt azon elemeivel szemben, akik a specialisták bevonása ellen léptek fel. Íme, egyik az erről a kérdéstről szóló nagyszámú megjegyzése közül:

„Elég volt a sok üres locsogásból, itt az ideje, hogy áttérjünk a gyakorlati munkára, amely kiszabadíthatja országunkat abból a körből, amelybe az imperialisták bezárják. Ezt az álláspontot kell képviselnie minden szovjet, minden szövetkezeti apparátusnak. Dolgoznunk és ismét dolgozunk kell. Ha a proletariátus, miután kezébe vette a hatalmat, nem tud élni a hatalmával, nem tudja a kérdést gyakorlatilag feltenni és azt gyakorlatilag meg is oldani, akkor igen sokat veszít. Ideje, hogy felhagyjunk azzal az előítélettel, hogy csak a kommunisták — akik között kétségtelenül remek emberek is vannak — tudnak bizonyos munkát elvégezni. Ideje, hogy felhagyjunk ezzel az előítélettel: nekünk a felfelf embereire van szükségünk, és mindezeket be kell vonnunk a munkába.”¹³

Lenin elvtársnak az erre a kérdésre vonatkozó nézeteire való emlékeztetést nem tartom feleslegesnek katonai építésünk jelenlegi szakaszában. Lenin e nézetei arról beszélnek, hogy az a törekvés, amely a Vörös Hadsereg soraiban mindenre kiterjedő kommunizálást akart véghezvinni, szükségtelen és káros volna. Nem erről van szó. A lényeg az, hogy olyan vezetógárdánk legyen a Vörös Hadseregben, amely hű a szovjet államiség eszméihez, forradalmunk eszméihez, még akkor is, ha egyes vezetők formálisan nem is tagjai a pártnak. Lenin elvtárs arra emlékeztet bennünket, hogy a világnak a szocializmus elvei szerinti átépítése grandiózus feladatának megvalósítása csak úgy képzelhető el, ha ebben a munkában a párt vezetése alatt aktívan részt vesznek a széles pártonkívvüli tömegek.

Ugyanennél a kérdésnél Lenin elvtárs újra és újra alá kívánta húzni a tudományos felkészülés jelentőségét, a tudomány jelentőségét a szovjet munka valamennyi területén, ezen belül a hadügy területén is. Fel-

¹³ Lenin Művei 28. köt. 396. old.

lépései során gyakran aláhúzta azt az igen nagy veszélyt, amely a pártot annak a képében fenyegette, melyet ő élesen kommunista gógnak nevezett. Azt mondta, hogy sok kommunista, akitől a pártot még nem sikerült megtisztítani, dekrétumokkal kívánja irányítani az országot és építeni a kommunizmust. Kinevette és kicsúfolta őket, és azt mondta, hogy egészen másként kell a dolgokhoz nyúlni. Fáradhatatlanul ismételte, hogy tudásra és mégegyszer tudásra van szükség és csupán ily módon teremtjük meg az igazi kommunista építés alapjait.

Íme néhány megjegyzése, amely élesen megvilágítja az e kérdésről vallott nézeteit: „A mi szovjet intézményeink egy tucatja nem ér annyit, mint egy jól dolgozó laboratórium” — mondta. Vagy: „Új tudományos felfedezések nélkül nem építjük fel a kommunizmust” stb.

Igen sok ilyen természetű megjegyzést lehetne idézni.

Ezzel kapcsolatban szeretnék emlékeztetni arra a gondoskodásra, amellyel Lenin elvtárs a tudomány képviselői felé fordult.

Milyen megható például Pavlov akadémikusról és egy sor más személyről való gondoskodása, akikkel való telefonbeszélgetésre, rettenetes túlterheltsége ellenére személyesen talált időt, hogy érdeklődjék, mindent utasításainak értelmében tettek-e meg! Az ő kezdeményezésére jött létre a tudósok életkörülményeinek megjavításával foglalkozó bizottság, amely nem kis szerepet játszott a romlás nehéz éveiben.

Most az utolsó kérdésre térek rá: a proletármozgalom távolabbi perspektíváinak kérdésére.

Beszédem kezdetén már volt alkalmam rámutatni Lenin elvtárs álláspontjára a forradalmi mozgalom világviszonylatban való távolabbi perspektíváinak kérdésében.

Ezt a gondolatát Lenin elvtárs a későbbiek során nem egyszer erősítette meg. Így például, 1921-ben a frontok felszámolása után, mikor felmerült a katonai vágányokról a kulturális és gazdasági munka vágányaira való átállás kérdése, Lenin így beszélt erről a perspektíváról:

„A Szovjet köztársaságnak az imperialista államok melletti hosszú ideig tartó egyidejű fennállása elképzelhetetlen. Végző soron vagy az egyik, vagy a másik győz, és amíg ez bekövetkezik, a Szovjet köztársaság és a burzsoá államok közötti legszörnyűbb összecsapások sora elkerülhetetlen.”

Ez az alapvető kérdés különösen foglalkoztatta őt életének utolsó napjaiban és hónapjaiban. Ezt bizonyítja az a tény, hogy utolsó lépései során gyakran visszatért rá. Ennek a kérdésnek szentelte legutolsó cikkeinek egyikét, melynek címe: „Inkább kevesebbet, de jobban.” E cikkében elemzi a helyzetet, melyben a mi Szovjetuniónk van, tisztázza a nemzetközi viszonyok fejlődésének perspektíváit, és meghatározza azt a stratégiai és taktikai vonalat, melyen nekünk haladnunk kell. Az idézet, melyet felolvasok, igen hosszú, de ha meggondolják, hogy itt Iljics legutolsó gondolatairól van szó, az ő utolsó búcsúszavairól, szívesen meg fogják hallgatni.

Azt mondja Lenin:

„A nemzetközi viszonyoknak most olyan rendszere alakult ki, hogy Európában a győztes államok rabságban tartják az egyik államot, Németországot. Azonfelül több állam — mégpedig a legrégebb nyugati államok — a győzelem következtében olyan viszonyok közé került, hogy ezt a győzelmet arra használhatja fel, hogy elnyomott osztályainak bizonyos engedményeket tegyen — lényegtelen engedményeket, amelyek azonban ezekben az országokban mégis késleltetik a forradalmi mozgalmat és valami „társadalmi béke”-félét hoznak létre.

Ugyanakkor számos más ország: a Kelet, India, Kína stb. éppen a legutóbbi imperialista háború következtében végleg kizököknt a kérékvágásból. Fejlődésünk véglegesen az általános európai kapitalista méretekben indult meg. Megkezdődött bennük az általános európai erjedés. S most az egész világ látja, hogy olyan fejlődésbe sodródtak, amelynek szükségképpen az egész világkapitalizmus válságára kell vezetnie.

Jelenleg tehát ez a kérdés áll előttünk: sikerül-e kis- és törpeparaszti termelésünkkel, gazdaságunk ziláltsága ellenére is addig kitartanunk, amíg a nyugateurópai kapitalista országok el nem jutnak fejlődésük során a szocializmushoz? Ez a fejlődés azonban nem úgy megy végbe, mint ahogy azelőtt vártuk. Nem oly módon megy végbe, ahogy a szocializmus egyenletesen „megéri” bennünk, hanem úgy, hogy egyik állam kizsákmányolja a másikat, kizsákmányolják az imperialista háború idején elsőknek legyőzött államot s ugyanakkor az egész Keletet is kizsákmányolják. A Kelet viszont éppen az első imperialista háború következtében végleg bekapcsolódott a forradalmi mozgalomba, végleg bekapcsolódott, bele-sodródott a világforradalmi mozgalom általános forgatagába.”¹⁴

Ime, ezek a kérdések foglalkoztatták őt életének legutolsó napjaiban. Milyen feleletet adott nekünk rájuk?

Vlagyimir Iljics, már haldokolva, megrajzolta stratégiánk és taktikánk vonalát. A taktikai vonalnak, amelyet a dolgok ilyen állása írt elő országunk számára, véleménye szerint a következőkben kell állania:

„... A lehető legnagyobb óvatosságot kell tanúsítanunk, hogy munkáshatalmunkat fenntarthatassuk, megőrizzük tekintélyét kis- és középparaszt-ságunk előtt s a kis- és törpeparasztságot továbbra is a munkáshatalom vezetése alatt tartjuk. Javunkra szól az a körülmény, hogy ma már az egész világ belekerül abba a mozgalomba, amelyből meg kell születnie a szocialista világforradalomnak. Ellenük szól viszont az a körülmény, hogy Németországnak, a valóban előrehaladott kulturális kapitalista fejlődés országának, rendkívül nehéz most talpraállnia. Az úgynevezett Nyugat valamennyi kapitalista hatalma marja és nem engedi talpraállni. Másrészt az egész Kelet, a legmélyebb emberi nyomorba taszított többszázmillió kizsákmányolt dolgozó lakosságával, olyan körülmények közé került, hogy fizikai és anyagi erői semmiképpen sem hasonlíthatók össze

¹⁴ Lenin Művei 33. köt. 501. old.

egyetlenegy nálánál jóval kisebb nyugateurópai állam fizikai, anyagi és katonai erőivel szemben.

Megmenekülhetünk-e attól, hogy a jövőben összeütközésbe kerüljünk ezekkel az imperialista államokkal? Van-e reményünk arra, hogy a Nyugat virágzó imperialista államai és a Kelet virágzó imperialista államai közötti belső ellentmondások és összeütközések másodszer is haladékat adnak nekünk, — úgy, mint először, amikor a nyugateurópai ellenforradalomnak az orosz ellenforradalom támogatására irányuló hadjárata kudarcra végződött a Nyugat és a Kelet ellenforradalmárainak táborában, a keleti kizsákmányolók és a nyugati kizsákmányolók táborában, a Japán és Amerika táborában meglévő ellentmondások miatt?

Erre a kérdésre, azt hiszem, úgy kell válaszolnunk, hogy a megoldás itt rendkívül sok körülménytől függ s a harc kimenetelét nagyjában és egészében csak azon az alapon lehet előre látni, hogy a föld lakosságának óriási többségét végeredményben maga a kapitalizmus tanítja és neveli a harcra.

A harc kimenetelét végeredményben az határozza meg, hogy Oroszország, India, Kína stb. a világ lakosságának óriási többségét alkotja. S az utóbbi évek folyamán éppen a föld lakosságának ez a többsége sodródik bele rendkívüli gyorsasággal a felszabadulásért folyó harcba, úgyhogy ebben az értelemben a kételynek még csak árnyéka sem férhet ahhoz, hogy mi lesz a világot átfogó harc végső megoldása. Ebben az értelemben a szocializmus végleges győzelme tökéletesen és feltétlenül biztosítva van.¹⁵

Tehát Lenin szerint a taktikai vonalunknak ebben a közelebbi időszakban védekezőnek kell lennie. Lavíroznunk, várakoznunk kell; az erőgyűjtésével és annak az időnek kiváráásával kell foglalkoznunk, mikor Kelet országainak mozgalma és Nyugat országainak mozgalma új, számunkra kedvező helyzetet teremt. Fennállhat-e ennek az időpontnak a bekövetkezéséig a mi Szovjetuniónk? Erre a kérdésre ingadozás nélkül válaszolja: igen, fennállhat, ha a proletariátus helyes politikát folytat nem csupán nemzetközi téren, hanem a belügyekben is. Az ő szemében a helyes politika a munkás-paraszt blokk politikája, a munkásosztály és a parasztság szövetsége megerősítésének politikája. Azt mondja, hogy osztály- és társadalmi szempontból semmi alapunk sincs arra, hogy ezt a blokkot ne tartsuk megvalósíthatónak. Ellenkezőleg, minden alapunk megvan arra, hogy a dologhoz való helyes hozzáállással, helyes taktika esetén megvalósítsuk. Ebből azt a következtetést kell levonnunk, hogy akkor, amikor belső helyzetünk megerősítésén dolgozunk, ne hagyjuk figyelmen kívül a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége védelmének kérdését.

Lenin halála óta még csak egy év telt el, de jóslatai máris kezdenek beigazolódni. Már egy sor tény beszél arról, hogy a Szovjetunió és a burzsoá Nyugat viszonyában új válság áll be. Ez azon tervek és agresszív hangulatok újjászületésében mutatkozik meg, melyeket a nyugateurópai és

¹⁵ Lenin Művei 33. köt. 501—503. old.

az amerikai imperializmus táplált néhány évvel ezelőtt. Ismét megfigyelhetjük a szovjetellenes blokk szervezési terveinek újjászületését, tények bizonyítják, hogy erősödik a Komintern elleni legdühödtebb agitáció stb., stb.

Mit mond számunkra mindez? Azt mondja, hogy közeledünk ahhoz a pillanathoz, amikor beteljesedhet Lenin elvtárs jóslata, a munkás-paraszti köztársaság és a nyugati imperializmus közötti szörnyű, véres összecsapásokról. Természetesen, ostobaság lenne bármilyen határidőt meghatározni, azonban bizonyos tendencia világosan látható és észrevehető még a legkevesébe figyelmes megfigyelő számára is.

Egyébként fontos megjegyezni, hogy ez a tendencia egyáltalán nem a mi erőnk gyengülésével kapcsolatos — sőt ellenkezőleg, éppen megerősödésével, növekedésével —, ez teljesen világos. A Szovjetállam szétzúzására irányuló első kísérlet sikertelensége után a nyugateurópai imperializmus a mi belső szétesésünkre, összeomlásunkra számított; s míg ebben reménykedtek, ez ránk nézve nem járt különösebb veszéllyel. De ez nem következett be. Sőt, éppen ellenkezőleg, a megismétlődő rossz termés, bármilyen külső segítség hiánya ellenére, mi határozottan talpraállunk, erőre kapunk, mely minden évvel jobban és jobban nő és szilárdul. Éppen ez a körülmény teszi a nemzetközi helyzetet veszélyessé és bizonytalanná, ugyanis maga az a tény, hogy mi békésen erősödünk, gazdasági és kulturális téren fejlődünk, az egész nemzetközi helyzetben nagy kavarást okoz; igen nagy veszélyt és fenyegetést jelent az egész kapitalista rendszer számára. Ebből következik a nyugateurópai imperialista hatalmak részéről felénk irányuló új nyomás kísérletének valószínűsége. Ily módon növekedésünk pusztá ténye az ok, amely kiváltja és megerősíti a háború összeütközés lehetőségét.

Számunkra — katonai vezetők számára — ennek a következtetésnek különös jelentőségűnek kell lennie. Mikor mi most Lenin elvtárs életére, tanításaira és műveire emlékezünk, különös komolysággal kell utolsó hagyatékaihoz viszonyulnunk. A Vörös Hadsereg munkásainak, jobban mint bármikor, figyelmüket munkánk valamennyi hiányosságára kell koncentrálniuk, és minden energiájukat arra kell fordítaniuk, hogy a legrövidebb időn belül lerakjuk a Köztársaság katonai biztonságának szilárd alapjait. Úgy hiszem, elvtársak, semmi okunk kételkedni abban, hogy Lenin elvtárs végrendeletét követve, mi ezt a feladatot is megoldjuk.